

Geomorfológia, Bevezetés a természetföldrajzba

2013/2014

- 1) Szept. 9. A geomorfológia tárgya, kapcsolata a társtudományokkal.
A kőzetek előkészítése a lepusztításra: aprózódás
- 2) Szept. 16. A kőzetek előkészítése a lepusztításra: mállás, szelektív denudáció
- 3) Szept. 23. Tömegmozgások: típusai. Lejtős tömegmozgások: általános feltételei, fajtái.
- 4) Szept. 30. Lejtős tömegmozgások fajtái.
- 5) Okt. 7. A felszínen lefolyó víz munkája: Felületi és vonalas lepusztítás
Folyóvízi erózió: esésgörbe, erózióbázis
- 6) Okt. 14. A folyók hordalékszállítás, munkavégző képessége
- 7) Okt. 21. A folyók szakaszjellege, teraszképződés.
Magyarország folyóinak teraszrendszere
- 8) **Okt. 28. ÖSZI SZÜNET**
- 8) Nov. 4. A szél felszínformáló tevékenysége, feltételei.
A szél jelentősége a Föld különböző területein.
- 9) Nov. 11. Abrázió - az állóvizek felszínalakító munkája a víz munkája és partalakulás függvényében.
- 10) Nov. 18. A partok fejlődése, parttípusok, a folyótorkolatok típusai.
A tenger szintjének változásai.
- 11) Nov. 25. A jég felszínalakító munkája.
- 12) Dec. 2. Örökfagy és a periglaciális területek felszínformálása 1.
- 13) Dec. 9. Örökfagy és a periglaciális területek felszínformálása 2.

ÁLTALÁNOS TERMÉSZETFÖLDRAJZ

A földrajz tárgya a társadalom földrajzi környezetének,
a földrajzi buroknak a vizsgálata

Földrajzi burok : az egymással kölcsönhatásban álló geoszférák érintkezési terében (a földfelszínen), azok kölcsönhatására kialakult rendszerek természetes egysége, szintézise

Geoszférák : atmo-, lito-, hidro-, bio-, morfo-,
pedoszféra, társadalmi szféra

A természetföldrajz, mint természettudomány, ezen rendszerek tulajdonságainak, elsősorban azok térbeli elrendeződésének általános és regionális törvényszerűségeivel foglalkozik

ágai: vízföldrajz,
éghajlattan,
talajföldrajz,
növény- és állatföldrajz (biogeográfia),
valamint a szilárd kéreg felszínét alakító folyamatok tudománya
a **felszínalaktan vagy geomorfológia**

**A szilárd kéreg természeti földrajza,
a földfelszín domborzati formáinak magyarázó ismerete**

a

GEOMORFOLÓGIA

Neumann (1854): föld - alak - tan

Ágai: elemző (analitikus)
szerkezeti -
dinamikus -
klimatikus -
kőzet-
kísérleti -
alkalmazott -
antropogén geomorfológia

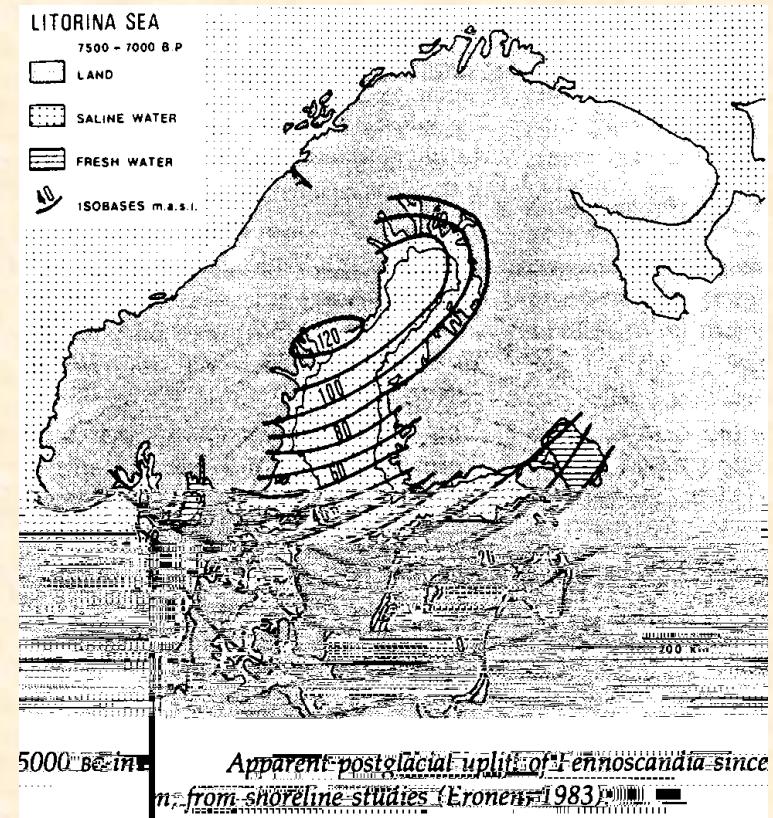
Segéd- és rokontudományok

A GEOMORFOLÓGIA TÖRTÉNETE

I. A felszín stabil, változás csak különleges hatásra történhet: vulkánkitörés, földrengés, stb.

Leonardo da Vinci (1505): tengeri csigák a hegyekben

II. Változások felismerése:
Celsius (1743) bizonyítja
Skandinávia parti szinlőinek
emelkedését

III. **Katasztrófa-elméletek:**

Buffon 1752,

Cuvier 1796

Neptunisták (Werner) -tenger

Plutonisták (Hutton)- tűzhányók

IV. **Aktualizmus elve:**

Lyell (1830): „kis erő, sok idő”,

„az esőcsepp kivájja követ”

A természet változásait a jelenleg is ható erőkkel és folyamatokkal magyarázza

Collomb (1848) a jégárok,

Rüttimeyer (1869) a folyóvíz,

Richthofen (1877) a szél felszínalakító munkáját
bizonyította

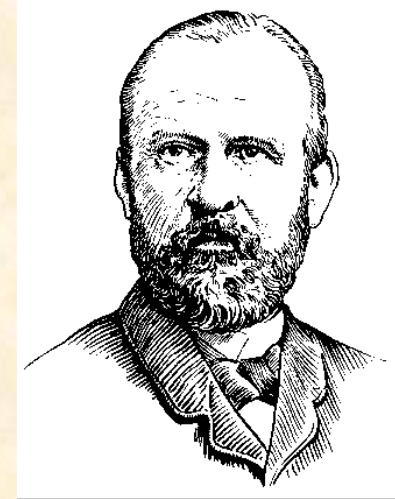
V. Szerkezetmorfológia

Powel és Gilbert geológiai indíttatása

A geologizáló geomorfológia a felszíni formák ismeretében „geofizikai” és tektonikai-geológiai folyamatokat igyekezett megvilágítani. Szemléletváltozást a külső hatások és folyamatok felszínalakító szerepének felismerése jelentett.

VI. Richthofen, a geomorfológia megalapítója (1880),
a szerkezeti mozgások és a külső erők munkájának
kölsönhatását, együttműködését tanította.

A formaleírást a
genetikus elv alkalmazásával, a klimatikus
ismeretekkel és a topográfiai térképek
elemzésével **a szilárd kéreg felszínének
oknyomozó magyarázatává,**
geomorfológiává fejlesztette.

Magyarországon: **Lóczy Lajos** iskolája

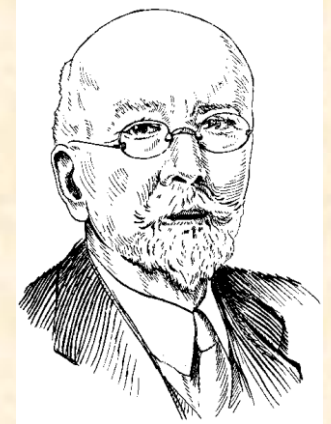
Albert Penck: a felszíni formák rendszerezése,
összehasonlító elemzése, **induktív analízis**

VII.

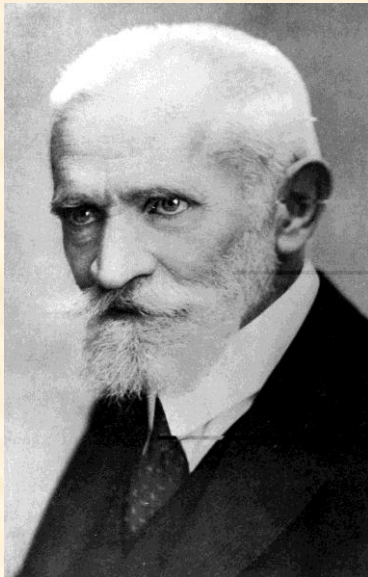
A fejlődés dinamikus szemlélete

Davistól (1899)

származik. Deduktív **ciklustana** szerint a földfelszín változása körforgásba rendeződik.

A geomorfológia és a geológia elválása!

Cholnoky Jenő,
a magyarországi továbbfejlesztő

VIII. Morfológiai analízis: Walter Penck (1924)

Tanításának kritikája elősegítette a földfelszíni formák állandó változását valló fejlődéstörténeti, összehasonlító és funkcionális geomorfológiai szemlélet kibontakozását.

IX. Klimatikus geomorfológia

Bulla Béla (1949) és Julius Büdel (1950)

Módszere: analízis - formaleírás (morfográfia),
formamérés, rendszerezés,
- osztályozás, tipizálás,
- morfogenezis, morfodinamika
szintézis, prognózis

